

XITOIY VA O‘ZBEK TILLARIDA DEHQONCHILIK SOHASIGA OID IDIOMALAR QIYOSIY TAHLILI

M. Shodiyeva¹, Sh. Yalgasheva²

Annotatsiya:

Maqolada xitoy va o‘zbek tillarida dehqonchilik sohasiga oid idiomalar qiyosiy tahlil qilingan. Har ikki tilda ham dehqonchilik sohasiga oid bir qancha maqollar keltirilib, mazmuni yoritib berilgan. Shuningdek, insoniyat faqatgina qattiq mehnat orqali muvaffaqiyatga erisha olishi xitoy va o‘zbek tilidagi idiomalar orqali ajoyib tasvirlangan.

Kalit so‘zlar: mehnat, taraqqiyot, muvaffaqiyat, dehqonchilik, inson, yer.

doi: <https://doi.org/10.2024/c4kcv856>

Qishloq xo‘jaligi insoniyat jamiyati taraqqiyotining moddiy asosidir. Ming yillik tarixga ega Xitoy uchun bu g‘oyat muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda Xitoy davlati qishloq xo‘jaligi muttasil rivojlanib, barqaror o‘sib bormoqda, mamlakat iqtisodiy taraqqiyotini kuchli qo‘llab-quvvatlamoda. Qishloq xo‘jaligi insonning kelib chiqishi bilan ishlab chiqariladi va inson bilan birga yashaydi. Xitoy qishloq xo‘jaligi ham tarix sur‘ati bilan ming yillar davomida ulug‘vor bo‘lib kelgan. Xitoy qishloq xo‘jaligi sivilizatsiyasi Xitoy osmonida porlayotgan yorqin yulduzga o‘xshaydi. Xitoyda fan-texnika jadal sur‘atlarda rivojlanib borayotgan bo‘lsa-da, yashash uchun asos bo‘lgan qishloq xo‘jaligini rivojlantirmasdan turib bo‘lmaydi, bundan taxminan 10 ming yil muqaddam mamlakatda dehqonchilik paydo bo‘la boshlagan, dastlab ibtidoiy dehqonchilik rivojlangan. Shuning uchun ham dehqonchilik bilan bog‘liq ko‘plab iboralar va hikoyalar bugungi kungacha yetib kelgan.

“耕耘一线·收获万斤” “Mehnat qilsang, ming pud hosil olasan” degan naql jonbozlik va matonat bilangina mo‘l hosil olishimiz mumkinligini aytadi. Bu ham fermerlarning umumiy orzusi.

“农夫勤耕·女织红丝” “Dehqon mehnat qiladi, qizil ipak to‘qiydi” jumlasini mehnat eng go‘zal xislat ekanligini bildiradi. Faqatgina mehnat qilsak, baxtli hayot kechirishimiz mumkin.

“种瓜得瓜，种豆得豆” “Qovun eksang qovun o‘rasan, loviya eksang loviya o‘rasan” degan iborasida nima qilsak ham, oqibati bo‘lishini aytadi. Faqat sabrli mehnat orqali muvaffaqiyatga erishish mumkin.

“鱼米之乡” “Baliq va sholi o‘lkasi” idiomasi ko‘pincha unumdor joyni tasvirlash uchun ishlatiladi, chunki baliq va sholi dehqonlar tomonidan eng ko‘p yetishtiriladigan ekinlar bo‘lib, odamlarning asosiy oziq-ovqat manbai hisoblanadi.

¹ Madina Shodiyeva, Samarqand davlat chet tillar instituti Sharq tillari fakulteti “Lingvistika” (xitoy tili) yo‘nalishining 2-bosqich magistranti

² Shoxsanam Yalgasheva, Samarqand davlat chet tillar instituti Sharq tillari fakulteti Yaqin sharq tillari o‘qituvchisi

“秋收冬藏” – “Kuzgi hosil, qishki saqlash” idiomasi kuz – ekinlarni yig'ish mavsumi, qish esa yil ehtiyojlarini qoplash uchun ozuda saqlanadigan mavsum ekanligini anglatadi. Bu bir yillik dehqonchilik ishlari uchun ishlatiladigan idiomadir. Bu idioma o'zbek tilidagi “Qish g'amini yozda ye” maqoliga to'g'ri keladi deb ayta olamiz.

“买犊卖刀” – “Buzoq oldim, qilich sotdim” iborasi qilich sotib, ho'kiz sotib olishga o'xshaydi. Bu dastlab qurol tashlash va dehqonchilik bilan shug'ullanishni anglatardi. Keyinchalik, bu dehqonchilikka o'tish yoki yomon odamning yomonlikdan yaxshilikka o'tishini anglatadigan idiomaga aylanadi. Bu idioma ma'nosi jihatdan o'zbek tilidagi “Yerga mehr-elga mehr” maqoliga yaqindir.

“务农息民甸” – “Dehqonchilik va qishloqda yashash” idiomasi qattiq mehnat qilish. Oilaviy tadbirkorlik va ishlab chiqarishni rivojlantirish, aholining sog'lom turmush tarzida bo'lishiga imkon yaratishga harakat qilish kerakligini anglatadi. Bu idioma o'zbek tilidagi “Dehqon yoqqanda tinar, cho'pon o'lganda” va “Dehqon qorda tinar, cho'pon go'rda” maqollariga to'g'ri keladi.

“稼穡艰难稼穡” – “O'rim-yig'im qiyin” idiomasi qishloq xo'jaligi ishlari: ekish va yig'ish kabilar qiyinligi tasvirlangan. Bu idioma qishloq xo'jaligi ishlariga ishora qiladi. O'zbek tilidagi “Ekin ekmoq oson, suv keltirmoq qiyin” maqoliga mazmun jihatdan juda o'xshashdir.

“买犁卖剑” – “Omoch sotib ol, qilich sot” iborasi dastlab qurolni qo'yib, dehqonchilik bilan shug'ullanishni anglatardi. Keyinchalik, bu dehqonchilikka o'tish yoki yomon odamning yomonlikdan yaxshilikka o'tish uchun metafora. Bu idioma ma'no jihatdan o'zbek tilidagi “Yer olgan – er, yer sotgan qora yer” maqoliga mazmunan o'xshash.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, qishloq xo'jaligi insoniyat sivilizatsiyasining asosidir. Odamlar mehnati tufayli mo'l hosil va baxtga erishadi. Idioma hikoyasi, shuningdek, faqat ijobiy bo'lish va qattiq mehnat qilish orqali muvaffaqiyatga erishishimiz mumkinligini aytadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- [1]. Ermatov A. *Dehqonchilik*. – Toshkent: Fan, 1990. – 145 b.
- [2]. Tursunov U., Muxtorov J., Rahmatullayev Sh., *Hozirgi o'zbek adabiy tili*, – T: O'zbekiston,
- [3]. Shodiyeva, M.N. *Xitoy tilida dehqonchilikka oid leksikalar va ularning xususiyati* // *Orienss*. 2023. №1-2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/xitoy-tilida-dehqonchilikka-oid-leksikalar-va-ularning-xususiyati>
- [4]. Tilovov, Ozod Zairjonovich, *Abiden Qizi, Aynur Xitoy tilini chet tili sifatida o'rgatishda vaqt-miqdor to'liqlovchi (时量补语) larini xato gaplar orqali tahlil qilish* // *Orienss*. 2022. № Special Issue 24. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/xitoy-tilini-chet-tili-sifatida-o-rgatishda-vaqt-miqdor-to-liqlovchi-larini-xato-gaplar-orqali-tahlil-qilish>
- [5]. Tilovov Ozod Zairjonovich *Xitoy tilini o'rganuvchi talabalar tomonidan natija to'liqlovchilarini o'rganish jarayonidagi duch kelinayotgan muommolari va ularning yechimi* // *Ijssr*. 2023. №5.